

Levec, ki se je lotil vsakega dela z največjo ljubeznijo ter zvesto izpolnjeval vse svoje dolžnosti, stanovske in družabne, javne in zasebne, si je štel tudi kot predsednik »Muzejskega društva« za svojo največjo dolžnost in čast, da poskrbi z vsemi močmi za povzdigo tega društva.

Predvsem je skušal z osebnim posredovanjem društvu pridobiti izdatnejših denarnih virov; nadalje si je prizadeval pomnožiti število udov in dvigniti znanstven ugled društvenega glasila.

Njegov trud ni bil zaman. Že po preteku prvega petletja se je gmotni položaj društva izdatno izboljšal, število udov je narastlo na 248 in tudi društvene publikacije so jele izhajati v večjem obsegu in z zanimivejšo vsebino.

Vesel svojega uspeha je Levec to dejstvo sporočil občnemu zboru dne 29. januarja l. 1908. A tudi odslej je dalje delal neutrudljivo za društveno blaginjo in povzdigo. Največ mu je bilo do imenitnosti ter pomembnosti društvenih publikacij. Zato je obrnil v nadaljnjih petih letih na to stran svoj glavni pozor. Namesto časnika »Mitteilungen des Musealvereines für Krain« je pričela izhajati »Carniola«, a v večjem formatu; prav tako obliko so dobila tudi »Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko«. Leta 1910. sta se pa obe publikaciji združili v eno samo, sedanjo »Carniolo«.

Imenovane publikacije so si za Levčevega predsedništva pridobile odličen ugled. V jezikovnem oziru so korakale na prvem mestu, ker je Levec sam opravljal jezikovno korekturo, in sicer brezplačno, kar zopet dokazuje njegov nesebični, za dobro stvar in narodni ter znanstveni napredek vedno vneti značaj.

Levčeva zasluga je dalje, da se je uredila društvena čitalnica, kjer so društvenikom na razpolago razni znanstveni listi, in da so se zopet pričela društvena predavanja.

Tako je nastalo, lahko rečem, občno zanimanje za »Muzejsko društvo« in zavladovalo je v njem živahno delovanje in gibanje.

Ko je Levec vsled bolehnosti odložil na občnem zboru dne 15. februarja leta 1915. svoje predsedništvo, je smel zadovoljen in ponosen zreti na svoje dvanajstletno delovanje kot predsednik našega prvega zgodovinskega društva, ki je takrat štel 313 članov in ki je v njem vladalo zanimivo, živahno, krepko znanstveno življenje.

Za društveno glasilo je napisal tudi sam nekaj sestavkov, dasi je imel mnogo drugega, zlasti uradnega posla. V letniku 1911. je priobčil razpravo o Radovljici ter doprinesel zgodovinski dokaz, da se mora pisati Radovljica in ne Radolica (str. 231.). V istem letniku čitamo na str. 234. prirodopisno črtico »Slavec na Gorenjskem«. Ko je leta 1914. umrl profesor Julij Wallner, ki je bil marljiv sotrudnik publikacije »Mitteilungen«, mu je Levec napisal v znani svoji ljubeznivosti in vnetosti za tuje zasluge preprost, a srčen nekrolog.

V zahvalo za njegovo plodonosno društveno delovanje in v priznanje trajnih zaslug, ki si jih je pridobil na polju slovenske književnosti, je »Muzejsko društvo« izvolilo Levca na občnem zboru dne 15. februarja leta 1915. za svojega častnega člana. Ob tej priliki mu je društvo izročilo častno diplomu, ki jo je umetniško izdelala učiteljica Marija Novakova v Ljubljani.

(Konec.)

Nástrižno kumstvo.

V zbirki »Iz belokranjskega besednega zaklada«, ki jo že dolgo časa priobčuje pridni raziskovalec in nabiralec I. Šašel, je »Dom in Svet« v X. letniku (1897) objavil na 192. strani naslednjo opomnjo:

Nástrižen kum, nástrižena kuma; v Adlešičih imajo razen krstnih in birmskih kumov še nástrižne kume. Kadar dobi namreč novorojeno dete tolike lase, da jih je moč nástriči, poiščejo mu kuma, oziroma kumo. Ta mu potem nástriže navadno na temenu glave na treh krajih lase. Te vrže potem kvišku, da lasje bolje rasto detetu. Kum dá potem detetu kaj v dar, navadno po 1 gld. A oče deteta ali mati pa dá kumu ali kumi v dar robec. O detetu pa, ki umrje nenástriženo, mislijo, da mu na drugem svetu druga deca »lase skubijo«. — To navado imajo, kolikor sem pozvedel, razen v tukajšnji fari še v sosednji Preloški; na Hrvaškem pa privzemajo ponekodi, n. pr. na Prilišču, kakor sem slišal, celo po štiri kume, od katerih nástriže vsak na enem kraju lase. Po več jih jemljejo zato, da dobi dete več daru. Odkod je nastala ta prazna navada, ki se dandanes vedno bolj opušča, nisem mogel dognati. Morda je Hrvatoma kaj znanega o njenem početku. —

Opisi narodnih običajev pričajo, da je nástrižno kumstvo med južnimi Slovani zelo razširjeno. Pred seboj imam dve knjigi, ki poleg drugih običajev v Bosni in Hercegovini podrobno opisujeta tudi nástrižno kumstvo, ki ga tamkaj imenujejo striženo ali šišano kumstvo. Ti knjigi sta: Iz naroda i o narodu. Piše Luka Grgjić-Bjelokosić. Knjiga prva, in pa Život i običaji Muslimana u Bosni i Hercegovini. Napisao Antun Hangan. Obe knjigi sta bili natisnjeni v Mostaru. Naj iz teh knjig nakratko posnamem, kaj in kako je z nástrižnim kumstvom pri naših južnih bratih.

Nástrižno kumstvo je v Bosni in Hercegovini običajno pri pripadnikih vseh treh veroizpovedanj: pri katolikih, pri pravoslavni in pri mohamedancih, in sicer medsebojno in vzajemno, to se pravi, da si pripadniki enega veroizpovedanja kumujejo med seboj, pa tudi pripadnikom drugega veroizpovedanja.

Nástriže se dete bolešno ali zdravo — vobče iz različnih povodov — preprosto ali svečano. Po Grgjiću-Bjelokosiću se nástrižno kumstvo izvaja:

1. pri deci takim roditeljem, ki jim otroci takoj po rojstvu umirajo;
2. kadar otroci boleajo in ne morejo ne umreti in ne ozdraveti;
3. v pomirjenje sprtih rodbin in v preprečenje krvne osvete;
4. v učvrstitev medsebojnega prijateljstva;
5. kadar se detetu prvič lasje strižejo.

V tem pregledu se najnaravnejši povod nástriganju omenja na zadnjem mestu, torej se nástrižno kumstvo pogosto izvaja iz drugih razlogov. Zdravi otroci se nástrigajo, ko so vsaj leto dni stari, bolehi pa, kadar nanese razmere. V vseh slučajih pa morajo biti lasje nenačeti, rojeni, do tedaj še nikdar striženi.

Če kakí rodbini otroci umirajo, upa, da bi jih nástriženje ohranilo, zato babica novorojeno dete prvo jutro po porodu nese na razpotje in se skrrije. Kadar

prvi človek mimo pride, skoči babica iz skrivališča, dvigne dete in, davajoč ga prišlec, prosi tega za kumovanje.

Enako iznašajo iz hiš bolne otroke v nadi, da jih nastriženje reši trpljenja, da ozdravijo ali umrjo, le da se to vrši največkrat prvo nedeljo ali petek po mlaju ob zori, pred solničnim vzhodom (Hangi). Prvi prišlec — naj bo katerekoli vere ali narodnosti, mož ali žena — je detetu nastrižni kum, oziroma nastrižna kuma.

Preprosto nastriženje se izvrši kar na mestu. Kdor je prinesel dete, je s seboj prinesel tudi škarje. Kum jih vzame ter odstriže detetu lase preko čela. Zato ga detinji varuh obdaruje z darom, ki mu ga je dala detetova mati, kum pa obdaruje dete.

Plemenit namen ima nastrižno kumstvo pri pomirjevanju sprtih rodbin. Dobri ljudje se trudijo, da bi jih sprijaznili, in ker se nastrižno kumstvo zelo ceni, posredujejo, da sprti rodbini medsebojno določita gotovo število nastrižnih kumstev, ki si jih bosta kumovali, ter s tem stopita v prijateljske odnose.

Kumovanje iz prijateljstva je samoobsebi umevno.

Nekdaj so se strogo tega držali, da je bil nastrižni kum vselej prvi slučajni prišlec; danes se pa mnogokrat dogovore, da dogovorjeni kum pride ob določenem času na določeno mesto ter potem otroka nastriže.

Nastrižno kumstvo se često izvaja slovesno, največkrat prvi ponedeljek ali petek po mlaju dopoldne, dokler dan rase (Grgjić-Bjelokosić). Hišni gospodar pripravi za to slovesnost gostijo kakor za svatbo ter povabi nanjo svoje najbližje kume in prijatelje in pa novega kuma in njegovo najbližjo rodbino.

Ko so povabljeni došli, jih pogoste s kavo in z rakijo, in potem prinese mati na desni roki dete, v levi pa kozarec vode, na kozarcu nov robec in na robcu škarje. Stopivši h kumu, mu poda dete z besedami: »Primi, kumče, sretni kumel!« ali s kakim drugim primernim ogovorom.

Kum vzame dete, ga trikrat obrne od vzhoda proti zahodu ter ga vselej poljubi. Nato ga posadi na desno koleno, vzame škarje in mu odreže lase: kristjan na štirih mestih v podobi križa, mohamedanec na treh mestih. Pravoslavni kum pri tem govori: »Bože pomози! Vo imja oca i sina i svataga duha amin!« mohamedanec pa: »Bože pomози, a srečo priskoči!« ali pa: »Bismillah!«

Odrezane lase vrže kum v vodo in razen las kak novce (tolar, zlatnik ali kolikorkoli) v dar detetu ter si vzame robec, ki je bil na kozarcu. Nato detetova mati poljubi novemu kumu roko, detetov oče in kum se poljubita in oba se potem izljubita z navzočimi kumi in prijatelji, ki jima čestitajo na kumstvu.

Po tem obredu sedejo k mizi ter se goste in napivajo kakor ob drugih znamenitih sestankih, le da zdravicam na koncu pristavljajo: »I za sretnog kumstva, da Bog da, da vi bude stretno i čestito i po jednu in po drugu stranu.«

Po obredu se še nekoliko pozabavajo ter se razidejo. Pri odhodu obdaruje detetova mati novega kuma z boščalukom (srajco, hlačami in robcem); za rodbino mu pa dá za vsakega kak robec. Oče obdaruje kuma s kako lepo obleko ali z orožjem; dogodilo se je pa tudi že, da mu je dal opremljenega jezdnega konja ali celo čitluk (posestvo). To poslednje navadno pri pomirjenju krvnine.

Čez nekaj časa povabi novi kum svoje kumče z roditelji ter obojestransko najbližjo rodbino. Kum povabljenke pogosti, kakor jih je pogostil oče ob nastrižanju deteta, ter za darove, ki jih je bil prejel, dá kumčetu in njegovim roditeljem vzdarje: detetu največkrat kravo ali kako ovco. —

Kuma obdaruje svoje kumče s kako obleko ali mu speče tudi kolačev ter mu jih pošlje. Vobče običaji pri nastrižanju niso povsod enaki. Ponekod vtisne mati odstrižene lase v vosek ter jih prilepi v sobi na gredo govoreč: »Koliko god ove kose budu stale na gredi, toliko moji dite imalo više pameti.« (Hangi.)

Nastrižno kumstvo ponekod zelo cenijo, rodbinski udje iz nastrižnega kumstva se smatrajo za nekako veliko rodbino ter se med seboj nazivajo z besedo kum ali kuma. Pripadniki mohamedanskih rodbin iz nastrižnega kumstva se celo ne smejo med seboj ženiti in mohamedanske žene, ki jih noben tuj moški ne sme videti, se pred nastrižnim kumom ne zakrivajo. —

Iz šasljeve opomnje je razvidno, da je nastrižno kumstvo med Slovenci običajno samo ponekod v Beli Krajini, ob hrvatskem sosedstvu. Zanimivo bi bilo izvedeti, ali ta običaj izginja od severa proti jugu, da so ga drugi Slovenci že izgubili — ali so ga Belokranjci dobili od svojih južnih sosedov.

F. Š.

Drobiž.

Pisma.

I.

Kako me je včasih groza; v tihoti, osamelosti in živčni razbolelosti iščem besede kot slepec v blodni vročici, da bi odgovoril na tvoje sitnarjenje, naj pišem. Sedem, zbiram besede kot zbira otrok svetli kršec, meneč, da je zlato; sedem, zbiram, iščem, in ko mislim, da sem že zagrabil za pravo besedo, se zlato pretvori v peno. Kako vse drugačne obraze in obleke imajo besede kot nekdanj. Sedijo v galeriji kot železni kipi brez življenja in brez barve. Snoči sem iskal v vrsti in zapisal besedo: Smrt. Obnemel sem ob njeni nemoči. Zdelo se mi je, da se mi od nekje izza hrbta, preko rame reži obraz in mi izzivaje mežlika, spoznanja in doznanja poln, in sram me je že desetletne deklice, ki me sreča v teh dneh na ulici. V njenem smehu in njenem glasu, v njenih očeh in njenih kretnjah je mnogo več groze, trpljenja in smrti, kot jih obseže beseda. Mene, prijatelj moj, muči ta onemoglost pojmov, mene trpinči ta nemoč besed, srce se mi stiska ob tem skoku v noč, čez rob vsakega našega dosedanjega spoznavanja in umevanja. Čisto tako ti je: prideš do prepada; iz katerega zija črna noč brez odmeva in luči, da bi kaj čutil in razumel, bi moral imeti pet novih čutov, cela večnost je med tvojim zaznavanjem in črno gluhoto, ki te obdaja. V tej gluhoti, v tej temi, kjer smrt poraja smeh in smeh smrt, se boriš v omedlevični mrzlici za enim samim vzklikom, obupnim krikom, ki bi ukresal luč iz teme, kakor jo je Bog ob stvarjenju sveta.

Če preseže mraz določeno točko, peče, če doseže bolešč svoj višek, rodi smeh, in v to neločljivo, nedoznatno temo, ki spaja kri in bel smeh, obup in nebotične vriske, ljubezen in smrt, smo padli čez noč. Zato se ne čudi, brat moj predragi, če vidiš na cesti toliko